بیرەوەری ڕۆژە سەختەکانی پێشمەرگەیەک: دوان لە مێژووێکی سانسۆرکراودا.. شاخەوان شۆڕش

کتێبی "بیرەوەری رۆژە سەختەکانی پێشمەرگەیەک" کە لەلایەن برای بەڕێز ئازاد کاکل نووسراوە، گێرانەوەی مێژووی خەباتی سیاسی و پێشمەرگایەتی ساڵانی ١٩٨٢ – ١٩٨٤ە، کە بەچڕی ئاماژە بە ململانێ و شەڕی نێوان پارتە سیاسییەکان لە دەشتی هەولێر و خۆشناوتیدا دەکات و هەندێ گێرانەوەی کورتی شەڕ و ململانێکانی پێشتر و ڕوونکردنەوەی مێژوویش دەگرێتەخۆی. کتێبەکان لە ساڵی ٢٠١٥ لەشاری هەولێردا چاپکراون. پێموایە هەر نووسینێکی بەویژدانانە لەم مێژووە لەم دیدە جیاوازەوە جۆرێک "سانسۆری" لەسەرە، بۆیە لای من گرنگی تایبەتی هەیە و پێموایە بەبێ زانینی ئەم مێژووە تێگەیشتنمان لە تێکۆشان و ململانێکانی خەباتی چەکدرای دوای هەرەسی خەباتی چەکداریی ئەیلول ناتەواوە.

پێویستە بگوترێت کەوا بیرەوەری گێرانەوەی مێژووێکی دیاریکراوە سەبارەت بە بەسەرهاتەکانی کەسێک لەم ماوەیەدا لەدیدی ئەم کەسەدا، بۆیە گێرانەوەکە بەهاهەڵگرە و لایەنگیرە. چونکە ئەو کەسە خۆی کە لەناو ڕووداوەکاندایە، بەسەرهاتەکان بەپێی دیتن و تێگەیشتنی خۆی دەگێڕێتەوە. سەبارەت بە گێرانەوەی مێژووێکی سیاسی کاتێکی دیارکراو، لەبەرئەوەی مێژووەکە پەیوەندی بە کۆمەڵگەیەک هەیە، نووسینەوەی بیرەوەری ئەرکی نووسەر زۆر سەخت دەکات. دیارە نووسەر خۆی بڕیاردەرە لەوەی دەیەوێ چۆن مێژووەکە بگێڕێتەوە و چ ڕۆڵێک بەخۆی بدات، چونکە وەکو گوتم بیرەوەری گێڕانەوەیەکە لەدیدی تایبەتی کەسێکەوە. ئەگەر گێڕانەوە بیەوێ خۆی لە قەرەی بێلایەنی بدات، پێویست دەکات بەچاوی ڕەخنەوە بنووسێت، باش و خراپی خۆی و ئەوانیتر بڵێت، لەسەر خۆی و ئەوانیتر باز نەدات. ئەگەر خۆی لە ناو ڕووداوەک نەبووبێت و لەخانەی کەسی سێیەمدا بێت، پێویستە لەزاری کەسی یەکەم لەچەند دیدێکی جیاوزی ئەوانەوە بیانگێڕێتەوە کە ڕاستەوخۆ بەشداری ڕووداوەکە بووین. هەروەها نووسینی ناوی کەسەکان و شوێنەکان، ژمارەی تەواو و ڕێککەوتەکان بیرەوەری بەهێز دەکەن و گرنگن. بێگومان ئەوە کارێکی ئاسان نییە و بێکێشە نییە. دیارە دەکرێ زیاتر لەسەر ئەم بابەتە بنووسرێت.

هەرکە کتێبەکان گەیشتنە دەستم خۆم پێ نەگیرا و بەخێرایی

لاپەرەکانی کتێبەکەم هەڵدایەوە و سەیرێکی خێرای ناوەڕۆکی کتێبەکانم کرد. سەردەمەکان زوو بردمیانەوە سەرەتای هەشتاکان و برینەکانمیان کوڵاندەوە. لەدیدی منەوە سەردەرەکان گریانی خەباتێک بوو لە ئاقاری رامیارە هەرزەکاندا، تەئالانی هەست و سۆز بوو لە تەونی ئاڵۆزی مێژووی ئیپۆکێک کە تیایدا مرۆڤە جوانەکان وەکو گەڵا هەڵوەرین و خوێنەکان بۆ ئارەزووەکانی سەرەک و پارتی پێشڕەو لەخاچدران، ئەو ئیپۆکەی بۆ تاهەتایە برینداری کردم، بەڵام نەیتوانی پاکی و بوێری مرۆڤە جوانەکان لە ئەندێشە و هزرمدا بسڕنەوە.

کورد دەڵێ "گوریس لە ئەستووریدا دەپسێت"، لەم دووبەرگی ئەم کتێبەدا خوێنەر ئاشنایەتی لەگەڵ بەهێزیی حزبی سۆسیالیست لە دەشتی هەولێر و خۆشناوەتیدا پەیدا دەکات، نووسەر خوێنەر هەڵدەگرێ و بە دەیی هەڵدێری شەڕی سەپێندراوی براکوژیدا تێیاندەپەڕێنێت و گوزارشتی ڕیالیستانەی پەرتەوازەیی و لاوازبوونی ئەم هێزە گەورەیە لە سنوری پارێزگای هەولێردا دەکات. بۆیە کتێبی "بیرەوەری ڕۆژە سەختەکانی پێشمەرگەیەک" گێرانەوەیەکە گوزارشتی لاوازبوونی پارتێکی گرنگی گۆڕەپانی خەباتی بەهۆی شەڕی براکوژییەوە. ئەو شەڕەی کە هەمیشە لەنزیکەوە بەشێوەیەکی سەرەکی خەڵکە ئاساییە شۆڕشگێرەکە داویانە و بۆ خەباتی ڕزگاری گەلیش باجێکی یەکجار قورس بووە و دەرهاویشتە نەگەتیڤەکانیشی لەسەر کۆمەڵگەدا درێژخایەنن.

لە ڕاستیدا بۆ کەسێکی ئاسایی دانیشتووی کوردستان ئاسان نییە لە ڕاستییە تاڵەکانی ئەو سەردمە سانسۆرکراوە بدوێت، دان بە هەڵە و کەموکورییەکانی حزبەکەیدا بنێت و لەهەمان کاتدا بوێرانەش پەنجە بخاتە سەر تاوان و پێشێلکارییەکانی ئەو حزبانەی کە ئێستا لە کوردستاندا دەسەڵاتداران. هەمیشە ئاسانە ڕەخنە لە حزبێک بگری کە دەسەڵاتی نییە و لاوازە یا لەناو چووە، بەڵام لە سەیری ڕەخنەگرانە لە مێژووی ڕابردووی حزبێک کە دەسەڵاتی هەیە بوێری و قوربانیدانی گەرەکە.

ئەم کتێبە خۆی جیادەکاتەوە لە گێڕانەی مێژووێک لەدیدی بەرپرسێکی سەردەمی شاخدا لەسەرووەوە بڕوانێتە ڕووداوەکانی خوارووی خۆی، بەڵکو ئەم کتێبە قاچەکانی خوێنەر دەباتە بنی لێژایی کەنداری ڕاستییە تاڵەکان. هەروەها گوزارشتەکانی ئەم کتێبە پەخشان نووسین و گوتن و گێڕانەوەی رۆمانسیانە نین، تاکو رووداو و بەسەرهاتەکان بە وشە و ڕستەی درێژدادڕی پڕلە ئاوەڵناو بنووسرێنەوە، بەڵکو گێڕانەوەی پیشمەرگەیەکی ماندووە کە خوێنەر بە کێوەدا دەدا و بە ئەملاوئەولا دەک و قامیشلانی ناو زەندەر و هەرەتان دەبەڵ و دەچێتە پێش. گێڕانەوەکان لەدیدێکی بێ پێچ و پەناوە گوزارشت دەکرێن.

ئەوانەی ئاگاداری رووداوەکان بوون و وابەستەی خەباتی ئەو سەردەمە بوون لە دەشتی هەولێر و کۆیە و خۆشناوەتیدا، زوو تێکەڵی هەناسەی نووسەر لە گێڕانەوەکاندا دەبن و هەنگاوەکان بەیەکەوە هەڵدەننەوە.

دیارە پێموایە ئەوانەی کە بەم مێژووە و رووداوانە نامێن ئەوانیش دەکەونە ژێر تەوژم و کاریگەری گێڕانەوەکان، چونکە گێڕانەوەی مانەوە لە دەشتوپەناو پەسیوان، ڕۆیشتنی شەووڕۆژان، شەڕوپێکدادانی جەرگبڕی نێوخۆیی و گۆڕانی درامایانە لە ڕووداوەکاندا وادەکەن خوێنەر حەز بە تێگەیشتنی ئەو ڕۆژانەی پێشمەرگایەتی لە نزیکەوە بکەن.

ئەوەی کاک ئازاد لەم کتێبەدا دەیانگێڕێتەوە، کەمترن لەوەی کە ڕوویانداوە، وە ڕووداوەکان زیاتر هەڵدەگرن، هەروەکو خۆی ئاماژەی بۆ دەکات، بەڵام ئەوە گێڕانەوەی ساڵانێکی خەباتە کە زۆر کەم لەسەری نووسراوە. زۆرن ئەوانەی بەشداریان لەو ڕووداوانەدا کردووە، بەڵام دەگمەنن ئەوانەی لەم دیدە جیاوازەوە لەسەریان نووسیوە. هۆکەشی ئەوەیە بەرژەوەندیەکانی ئەوان ئەوە ناخوازن دەست بۆ ئەم مێژووە بەرن. دیارە هیچ گومان لەوەدا نییە، کە دەکرێ ئەوانەی لە ڕووداوەکانی ئەم مێژووەدا بەشداریان هەبووە لەگەڵ هەندێ لە وردەکاری گێڕانەوەکان ناتەبابن یا زانیاری دیکەیان هەبێت، ئەوەش تایبەتمەندیەکی سروشتی گێرانەوەی بیرەوەرییە، کە لە دیدی تایبەتی کەسەکەوەیە. لە ساڵی ٢٠٠٠ دا لە کتێبی “قادر شەڕش چل ساڵ خەبات و تێکۆشان”دا هەوڵمدا لەڕێگەی دیدار و چاوپێکەوتندا بەشێکی ئەو مێژووە بنووسرێتەوە و بڵاوبکرێتەوە. ئەوسا زۆر کەم لەسەر ئەم مێژووە نووسین هەبوو و ئەو نووسینانەی هەشبوون لاواز بوون. بێگومان ئەو نوسینەی کاک ئازاد کە ناوەڕۆکێکی دەوڵەمەندی هەیە بەشداریەکی زۆر گرنگە لە تیشک خستنەسەر ئەو لایەنە پەڕاوێزخراوەی خەباتی چەکداری ئەو سەردەمە.

ئازاد وەکو لاوێکی بێ بەش لە ژیانێکی ئاسایی بێ ئەزموون و تاقیکردنەوەی لاوەتی، وەکو خۆی دەنووسێت “لە هەڕەتی لاویدا بووم، زۆر ئاشقی تفەنگ و ڕەخت بووم. ئەوەندەی ئاشقی بەژن و باڵای تفەنگێکی بڕنە بووم، نیو ئەوەندەش ئاشقی بەژن و باڵای بەرزی کچە کوردێکی ئەسمەری چاو ڕەش نەبووم” . ئەو هەندە لەژێرکاریگەری هەواڵی پێشمەرگە گیانبازەکاندا بووە، یەکسەر ئەشقی تەفەنگ و یاخیبوون دەبێت. بەئاگایانە تووڕە لە ئارەزووە سەرکوتکراوەکانی گەنجێتی، تووڕە لە ترسولەرز و ژێردەستەیی دەسەڵاتی داگیرگەر، تامەزرۆ بەگەیشتن بە پێشمەرگایەتی و نەوزادی برا و هاورێ، یاخی دەبێت و بە پەلە ڕوو لە دەشت دەکات بۆ ئەوەی تازووە فریای کاروانی خەبات بکەوێت. ئازاد بەئاگا لە کیشە و ناکۆکیەکانی خەباتی

چەكداری دەچێتە ناو باوەشی جەنجاڵی پیشمەرگایەتی.
نووسەر سەرەتای بیرەوەرییەكانی بە چوونی خۆی بۆ ناو ڕیزەكانی پێشمەرگە لە هەرێمی دەشتی هەولێردا لەژێر فەرماندەیی قادر مستەفادا دەست پێدەكات، بۆیە یەكسەر دەتەسەر ڕۆژە بەراییەكانی خەباتی چەكداری لە سەرەتای ساڵی ١٩٨٢ دا، ئەوسا هێشتا لە دەشتی هەولێر پێشمەرگە بەڕۆژ نەیاندەتوانی لە گوند و ئاوەدانییەكاندا بە ئاشكرا بمێننەوە. ناوچەی دەشتی هەولێر و وراتی كۆیە دەشت و گردۆڵكەی ڕووتی زۆرە، مانەوە لەم ناوچەیەدا شارەزایی دەویست لەكاتێكدا ڕژێمی بەعس لەبەهێزیدابوو و بۆسەی هێزەكانی جاش و ئەمن بۆ هێزەكانی پێشمەرگە زۆربوون، وە هەلیكۆپتەرەكانی ڕژێم ڕۆژانە لەسەر ناوچەكەدا گەڕگەڕیان بوو. نووسەر بەكورتی لەسەر ئەم شێوەیەی خەباتی پارتیزانی لەژێر سێبەری هەلیكۆپتەری بەعسدا دەوەستێت. دوای ئەوە بەكورتی دەتەسەر گوزارشتی هێزەكان و ناوەكانیان لە ناوچەكەدا، لێرەدا نووسەر باسی هەموو هێزەكانی پارتە سیاسییەكانی دەڤەرەكە دەكات كە حزبی سۆسیالست، یەكێتی، حزبی شیوعی و پاسۆك بوون. ئەمەش وێنەیەكی گونجاو بۆ خوێنەر لە قەوارەی هێزەكانی ئەو سەردەمە دروست دەكات. نووسەر دەتەوە سەر هێزەكانی حزبی سۆسیالیست و كێشە و كەموكوڕییەكانی ئەو هێزانە دەخاتەڕوو. پاشان گوزارشت لەهەندێ چالاكی هێزەكانی پیشمەرگە لە دەشتی هەولێردا لە نزیكەوە دەكات، چۆنیەتی شەڕی پارتیزانی ئەوێ لەنزیكەوە و لەناو ڕووداوەكەوە بەخوێنەر دەگەیەنێت. نووسەر لە گوزارشتی ناوچەكە و هێزەكانی ئەوێوە دەتەسەر بابەتی ململانێی پێشمەرگەكانی سۆسیالیست و یەكێتی و پەرتەوازەیی هێزەكان، پارەكۆكردنەوە و سەرانە وەرگرتن، چالاكی و نەبەردی و گیانبەختكردنی پێشمەرگە و دەستی ڕژێم لەڕێزەكانی پێشمەرگەدا، پاشان دەتەسەر هەڵگیرسانەوەی شەڕی ناوخۆ لەنێوان هێزەكانی سۆسیالیست و یەكێتیدا وە ئەوەش دەبێتە بابەتی سەرەكی بیرەوەرییەكان. بەمجۆرە بوون بە بەشێك لە هێزە گیانلەسەردەستەكانی پێشمەرگە دژ بە هێزەكانی ڕژێم كە ئەو خەونی پێیانەوە دەبینی، هەندێ درێژەناكێشن كە ناكۆكی نێوان هێزەكان دەستپێدەكەن و لە پایزی ساڵی ١٩٨٢دا كێشەكان ئاراستەیەكی تەواو نەخوازراو وەردەگرن.

بۆ باشتر تێگەیشتن لە ناكۆكی نێوان ئەو دوو پارتە، نووسەر دەگەڕێتەوە دواوە و گوزارشت لە درووستبوونی بزوتنەوە و جیابوونەوەی لە یەكێتی و دواتر هەندێ لە شەڕ و پێكدادانەكان و كوشتنە ناڕەواكان، پاشان دەگەڕێتەوە سەردەمی پێشمەرگایەتی خۆی و

ناکۆکی و پێکدادانەکان لەوێوە. ڕووداوەکان خوێنەر دەتاسێنن و لە یەکێکەوە دەیانگوازێتەوە بۆ یەکیتر. ئەگەر مەبەست لە گێڕانەوەی ڕابردوو دەرخستنی ڕاستیەکان بەشێوەیەکی گونجاو بێت، بێگومان گێڕانەوە لەلایەن کەسی سێیەمەوە پێویستیان بە وردکردنەوەی زیاتر و دیدی جیاوازی زیاتر هەیە، دیارە نووسەر ئاگاداری ئەم لایەنەیە بۆیە هەوڵیداوە لەچەند سەرچاوەیەکەوە ئاماژە بە ڕووداوەکان بکات، ئەوەش گێڕانەوەی ڕووداوەکانی دەوڵەمەند کردووە. وەکو بە نمونە لە ڕووداوی کوشتنی فەرماندەی هەرێمی ١٤ی سۆسیالیست عەوڵا سوور، دوای خۆدانەدەستی لەلایەن نەوشەروان مستەفاوە یا کوشتنی دیلەکانی شەڕی قەراسنج لەلایەن یەکێتیەوە ئەم هەوڵە بە ڕوونکردنەوەی ڕاستیی ڕووداوەکان تاڕادەیەکی باش دراوە، بەڵام بێگومان دەکرێ باشتریش بێت.

خاڵی گرنگ لێرەدا ئەوەیە ئاماژە بە چ سەرچاوەیەک دەکرێت. گێڕانەوەی کەسی یەکەم لە دیدی دژ بەیەکەوە یا بەتایبەتی کەسانێک کە هیچ بەرژەوەندیەکی سیاسیان نییە زۆر گرنگە بەپێی توانا بە ڕووداوەکان هەبێت، کە لە ڕووداوی کوشتنی شێرکۆی شێخ عەلیدا یا شەماڵ و سەربازدا وەکو پێویست نییە. بەڵام ئەم بابەتە کە لاکردنەوەیەکە لە ڕابردوو کە هەوڵێکی نووسەر بە ئاشناکردنی خوێنەر بەڕووداوەکانی ڕابردوو لێرەدا کۆتاییان نایەت، چونکە ئەوەی نووسراوە هەموو زانیاریەکان نییە. کتێبەکە لەساڵی ٢٠١٥دا چاپ کراوە، ئێستا زانیاری زیاتر لەسەر زۆر لە ڕووداوەکاندا بڵاوکراونەتەوە و چاوەڕوانی زانیاری زیاتریش دەکرێت. بێگومان خوێنەر دەتوانێ لەلایەن خۆیەوە ئەرکی زیاتر بە کۆکردنەوەی زانیاری زیاتر بکێشێت. پێموایە ئەوەی قورسایی زۆر بە کتێبی "بیرەوەریەکانی ڕۆژە سەختەکانی پێشمەرگەیەک" دەبەخشن و ناوەڕۆکەکەی دەوڵەمەند دەکەن، گێڕانەوەی ئەو ڕووداوانەیە کە کاک ئازاد خۆی بەشداری ڕاستەوخۆی تیایاندا کردووە، لە نزیکەوە بە ڕووداوەکان و بەسەرهاتەکان ئاشنامان دەکەن.

وەکو گوترا دوای تەمەنێکی کورت لە خەبات دژ بە هێزەکانی ڕژێم، لەجیاتی دوژمن پارتەکانی گۆڕەپانی خەبات لولەی تفەنگەکانیان ئاراستەی سینگی یەکتردەکەن. لە کۆتایی پایزی ١٩٨٢ دا گرتنی فەرماندەیەکی حزبی سۆسیالیست کاکەسوور قەریتانی لە دەشتی کۆیە لەلایەن هێزەکانی یەکێتیەوە سەرەتای هەڵگیرسانی شەڕی ناوخۆ و هاتنەکایەی کارەساتە جەرگبڕەکان بوو. کاکەسوور لەکاتی گەڕانەوەیدا لە چاڵاکیەکدا لەلایەن دەست و برادەرانی کە یەکێتی بوون دەستگیر دەکرێت. زۆربەی پێشمەرگەکانی یەکێتی و سۆسیالیست لە ناوچەکەدا خەڵکی ناوچەکە بوون و دەست و هاوڕێی یەکتر بوون، بەڵام

وەکو ڕوویدا بەرژەوەندی حزب و بەیارەکانی سەروو بە ئاسانی توانی سنووری تەبایی و ئاشنایەتی ببەزێنێت و براکان بەگژیەکدا بکەن. دیارە ئەوسا خەون و خولیای بوون بە پارتی پێشڕەو و بوون بە پاڵەوانی گۆڕەپان وەکو تایبەتمەندیی پێویستی پارتی شۆڕشگێر دەناسران. بەداخەوە کاکەسوور چەن گیرا و بردرا، هەر ئەو بردنە دەبە و هەرگیز ناگەڕێتەوە.

لەناوەڕاستی مانگی یەکی ١٩٨٣دا شەڕی گوندی نەرەگین و بەسە و شکستی پلانەکەی هێزەکانی یەکێتی لە تیکشکاندنی هێزەکانی سۆسیالیست لە بەستی شێرغەدا، وە تاوانەکانی شەڕەکە ڕووداوەکە کە بە بەشداری نزیکەی ١٠٠٠ پێشمەرگەی هەردوو بەرە دەبێ، دەیان کوژراو و بریندار و دیل دەرئەنجامی ئەم شەڕە خۆکوژییە دەبن. بەداخەوە لەم شەڕەدا پێشمەرگەی دیل بەدەستی پێشمەرگە گولەباران دەکرێت. تائێستا زۆر کەم لەسەر ئەم شەڕە نووسراوە و لێرەدا خوێنەر دەتوانێ تاڕادەیەکی باش لە ڕووداوەکە بگات.

نووسەر لە زۆرداریی هەندێ لە پێشمەرگەکان سەبارەت بە کەسانی بەندکراو دەدوێ و ئاماژە بە بێویژدانی و نامرۆڤبوونی ئەندامانی پیشمەرگە لەبەرامبەر کەسانی بەندکراودا دەکات، وە ئاماژە بە بارودۆخی هێنانەدی ئەم پێشێلکارییە ناڕێکخراوەییە دەکات، ئەویش نەبوونی دادگایی و سزادانە لەبەر هەشتنەوەی کەس و هێزەکانە لە ڕیزی هەر لایەنێک خۆیدا بەهەر نرخێک بێت. لەوەوە نووسەر دەمانبات بۆ شەڕی کەلی قەشقە و بەسەی جاشەکانی سەر بە ڕژێم. لەم بەسەیەدا شەڕی دەستەویەخە ڕوودەدەن، خەڵک و پێشمەرگە بەیەکەوە هێزی جاشەکان تێکدەشکێنن و هەڵیاندەبەن. خۆزگە ناوی سەرۆکجاشەکان دەنووسران و تۆمار دەکران. وەکو ئەوە مێژووە و پێویستە بنووسرێنەوە. لە شەڕەکانی دیکەشدا ئەم بزرییە بەرچاو دەکەون، نووسینی ناوی سەرۆک جاشەکان لە شەڕەکاندا بە مێژوو گرنگن.

بەداخەوە شەڕی خۆبەخۆیی درێژەی هەبوو و ناوە ناوە دەست لەیەکتر وەشاندن بەردەوام دەبێ، نووسەر بە زنیجیرە دەتەسەریان، لە بەسەدانانەوە بە شەمامە و سەرباز کە دوو فەرماندەی یەکێتی بوون، بە شەڕی دۆڵی بالیسان و تەکشکاندنی هێزەکانی یەکێتی لەوێدا، وە بە شەڕی گرتنی ئاشقوڵقە و قەڵاناقە و پشتائاشان و کەمەڕکوژیەکەی ئەوە دەمان دەتەزێنن، ڕووداوەکان بەخێرایی گوزەردەکەن و هێشتا زامێک ساڕێژنەبووە، برینی دیکەی دەنەسەر.
دوای گرتنی سەرکردایەتی سۆسیالیست و شیوعی لە بناری قەندیلدا لەلایەن هێزەکانی یەکێتیەوە، هێزەکانی سۆسیالیست تووشی پاشەکشە و

پەرەتەوازەیی دەبن، شەڕی ناوخۆش لە خۆشناوەتی و دەشتی هەولێردا بەردەوام دەبێت، نووسەر لەلاپەڕە ١٣٥ دەنووسێت لەشەڕی جلبەسەردا زۆر تینووی بووە بە ئاو خواردنەوە دەچێتە ناو گوند و لە ماڵێکدا داوای ئاوی کردووە، ژنێک پێشوازی کردووە و ئاوی داوەتێ و گالۆنێکی پێنج لیتریش دەی بە هێناوە تاکو بە هاوڕێکانی بیبات، ژنەکە لێی دەپرسێ "ئەرێ کاکە ئەو شەڕە لەگەڵ کێیە؟" ئازادی تینوو بە پەلە دەڵێ:

"ئەمە سۆسیالیستین و لەگەڵ جەلالیەکانە!" ژنەکە پێی دەڵێ: "ئەوە کوردستان بەش دەکەن!؟ بەخوای کوڕم قەت نابینە هیچ!" شەڕ و پێکدادانەکان بەردەوام دەبن، کەمەڕە لە چەمی قەرەسالم، فەرماندەیەک لە گوندی گرتک، هەندێ لە پەڕیجە، هەندێ لە پیرداود و هتد. بە گولەی پێشمەرگەکانی ئەو بەر دەپێکرێن یا بەدیل دەکوژرێن. لە زۆربەی بارەکاندا دیلەکان بەئەملاوئەولا لەلایەن هێزەکانی یەکێتیەوە کوژراون. هەرەسی وردە وردەی ورەی پێشمەرگە، بێزاری لە شەڕی یەکدی، کوژرانی دەیان پیشمەرگە و سەرکردەی قارەمان وەکو سووتەمەنی شەڕی خۆبەخۆیی و ئارەزووی پێشڕەوخوازیی، ئازاد بەهیوا دەکەن و ئەوپەڕی نائومێدی دایدەگرێت و وەڵامێکی دروستی لەم هەموو یەکترکوشتنە دەست ناکەوێت.
دوای چۆڵکردنی خۆشناوەتی و دەشتی هەولێر لەلایەن هێزەکانی حزبی سۆسیالیستەوە کە لە ساڵی ١٩٧٨ەوە پێشمەرگەی سۆسیالیستی لێ هەبووە، یەکێتی بە یەکەمجار پێیان چۆڵ دەکات و لەناوچەکەدا خۆی دەبێتە هێزی بێڕکابەر، یەکێتی شێخ جەعفەر بە ناوچەکە دەنێرن، لەلاپەڕە ١٦٧دا نووسەر دەنووسێت "شێخ جەعفەر خەڵکی سنووری دەشتی هەولێر نەبوو کەسی لەو سنوورە نەدەناسی، دار و بەردی ئەو ناوچەی لێ ببووە پارتی و سۆسیالیست و شیوعی، تووشی هەر کەسێک دەبوو لەناوچەکەدا شێخ با، ڕیش سپی با، پیاوماقول و جوتیاربایە، چ شوان چ گاوان بایە دەیگوت "سەگ باوک تۆ قایدەی؟ سەگ باوک تۆ حسکی؟ سەگ باوک تۆ حشعی؟ دەتکوژم! ڕەمیت دەکەم!" … دوای ئەوە دارکاری لایەنگرانی پارتەکان و خەڵک و سوتاندنی ماڵە پێشمەرگە لە گوندەکاندا دەستپێدەکەن.

نووسەر لەدرێژەی بیرەوەریەکانیدا ئاماژە بە ڕووداوەکانی شەڕی پشتئاشانی دووەم دەکات، کە دووبارە هێزەکانی بەرەی جود و یەکێتی دەکەونەوە گیانی یەکتر، ئەمجارەیان هێزەکانی پارتی بەشداری لە شەڕەکەدا دەکەن و هاوکاریش لە ئێران وەردەگیرێت. بەهەمانشیوە لەبەرەی یەکێتیدا دەگوترێت هاوکاری لەلایەن ڕژێمی بەعسەوە هەبووە.

هێرشی هێزەکەی جود بەبێ ئاگای زۆر لە پێشمەرگە بەشدارەکان، بەستراوە دەبێت بە جەنگی عێراق و ئێران، بەتایبەتی شەڕی حاجی ئۆمەران کە پارتی ڕاستەوخۆ بەشداری تیدا کرد و وەکو دەگوترێت ئیدریس بارزانی بەرپرسی بووە. لە بەرگی دووه□می کتێبەکەدا درێژە بەم بابەتە دەدرێت و نووسەر دێتەوە سەر باسی شەڕی قەندیلی دووه□م و چۆنیەتی کاردانەوەی سەرانی پارتی لە شکانی هێزەکەی حەسۆ میرخان، کە بووەتەهۆی شکانی ئەوانیتر. گومان لەوەدا نییە کە نووسەر زانیاری گرنگ لەسەر شەڕەکە بەخوێنەر دەگەیەنێت، بەڵام خۆزگە لەسەر ئەم بابەتە زیاتر دەنووسرا و زانیاری زیاتر کۆدەکرایەوە، چونکە ئەمە بابەتێکی گرنگە و کۆمەڵێ بەرژەوەندی ئاڵۆز لێرەدا پەیوەندیان بە شەڕەکەوە هەیە. دیارە لەهەردوولای جەنگەوە هەوڵدراوە سوود لە هێزکانی پێشمەرگە وەرگیرێت و بۆ مەرام و ئامانجی جەنگی هەردوو وڵات ڕاستەوخۆ بەکاربهێندرێن. بەتایبەتی ل□ بەرەی ئێراندا کە ڕاستەوخۆ هێزەکانی پارتی هاوکاری ڕژێمی ئێرانیان لە بەرەی گردەمەند و حاجی ئۆمەراندا کردووە. لە شەڕی حاجی ئۆمەراندا لە مانگی ئۆگستدا ڕژێمی بەعس زاری کیمیایی دژ بە هێزەکانی ئێران بۆ یەکەمجار لە جەنگدا بەکارهێنا. بۆیەکەمجار بەم بەرفراوانییە هێزێکی کوردی هاوکاری سوپای ئێران لە جەنگی ئێران-عێراقدا بکات. ڕژێمی ئێران هێرشەکەی لەژێر ناوی فەجری دوو ئەنجامدا (بۆ زانیاری زیاتر بۆنمونە سەیری وتاری فەجری حاجی ئۆمەران و جینۆسایدی بارزانیەکان، نووسینی عەلی مەحمود بکە). کاردانەوەی ڕژێمی بەعس گرتنی بەهەزاران مێرمنداڵ و پیاوی سەربە خێلی بارزانی لە ئۆردوگاکانی هەریر و دیانا و قوشتەپەدا دەبێت، کە دواتر هەموویان بەک□م□□□ د□کوژرێن.

وەکو خوێنەر هەرزوو لەمیانەی خوێندنەوەی بیرەوەریەکاندا بەم ڕاستییە ئاشنا دەبێت کەوا کەسی خۆشەویستی یەکەمی نووسەر لە بیرەوەریەکانی ڕۆژە سەختەکاندا نەوزادی براو برادەرە، کە لەشەڕی کەلی قەشقە بە سەختی بریندار دەبێت، زامەکەی زوو چاکنا بێتەوە و درێژەی دەبێت. هەرچۆنی بێت ماوەیەک لە سەرکردایەتی لە گوندی سێلوێ و زێوکە دەم□ن□وە و دەرئەنجام دووبارە لەبەر سووڕبوونی نەوزاد کە فەرمانده□ی کەرت بووە و ویستی چوونەخوارەوەی بەهێز بووە، بڕیاری گەڕانەوە بۆ خوارەوە بۆ ناو بەرەکانی پێشمەرگە دەدەنەوە. لەگەڵ ئەوەی هێشتا باری تەندروستی نەوزاد تەواو جێگیرنا بێت. هەردووکیان بەناو سروشتی جوانی دۆڵ و شاخەکانی برادۆستدا تێدەپەڕن و لە گوندی بارزانی چۆڵکراودا دەگیرسێنەوە. نووسەر گوزارشت لە جوانی سروشتی ئەو د□ف□ر□ دەکات و پێیەوە سەرسام بووە، هەروەها لە هەڕەشەکانی شێخەکانی بارزان دەدوێ و

کەد□ بێتەهۆی ئەوەی هێزەکەی سۆسیالیست و شیوعی گوندەکەی ئەوان چۆڵکەن و بچنە گوندەکانی دەوروبەر.
زۆرناخایەنێ کە بڕیاری گەڕانەوەی هێزەکان بۆ خۆشناوەتی و بەڕانەتی و دەشتی کۆیە و هەولێر دەدرێتەوە. هێزەکانی شیوعی و سۆسیالیست ۲۰۰ کەسێک دەبن بەفەرماندەیی قادر مستەفا و مەلا بەکر و عەلی حاجی و محەمەد حەلاق و هەندێکیتر ڕوو لە خۆشناوەتی و بەڕانەتی و دەشتی هەولێر و کۆیە دەکەنەوە، گەڕانەوە بۆ ناوچەکان زۆر سەخت دەبێت و لە جۆرێک لە خۆکوژی دەچێت، چونکە یەکێتی لە گفتوگۆدابوو و ژمارەی هێزەکانی زۆر ببوو، چەک و تەقەمەنیان زۆر بوو، شارەزای هەموو ناوچەکە بوون و کون بە کونیش لەدوو پێشمەرگەکانی سۆسیالیست و شیوعی دەگەڕان. جگەلەوە ڕژێمی بەعسیش لەلایەن خۆیەوە هەوڵی ل□ن□دانیانی دەدا، یا هاوکاری یەکێتی لە لەنێوبردنیان و شەڕی کوردکوژیدا دەکرد. لە ۲۰ی مانگی پێنجی ساڵی ۱۹۸٤ لە گوندی زێبارۆک لەگەڵ هێزەکانی یەکێتی تووشی شەڕ دەبنەوە، دوای شەڕێکی سەخت چەند پێشمەرگەیەک لەهەردووبەرەدا دەکوژرێن و بریندار دەبن. دوای ئەو شەڕە و شەکەت و ماندوو لە زێبارۆکەوە بەرەو ڕۆژهەڵاتی کۆیە بەڕێدەکەون و کۆمەڵێک دۆل و شاخ و شیو و دەشت دەبڕن دەچنە گوندی قۆریتان و سەردانی ماڵی کاکەسوور دەکەن کە یەکێتی بەدیلیانگرت و دواتر بە بڕیاری سەرکردایەتی یەکێتی گولەبارانیانکرد.
تەنها شەوێک لەوێ دەمێننەوە و لەبەر گەیشتنی هێزەکانی یەکێتی بەناچاری دەڕۆن. لەبەرەبەیاندا بەهەرەت و شاخان دەکەون و دوای دوو شەو ڕۆیشتن و شەکەتی لە گوندی قەراسنج دەگیرسێنەوە، لەگەڵ ئەوەی پێشبینی ڕووبەڕوونەوەی هێزەکانی یەکێتیان لەوێدا کردووە. لە گوندی قەراسنجدا هێزەکانی یەکێتی پێیان دەزانن، بەهێزی زۆرەوە، بە جادەکانی دەربەند و کۆڕێ و حوجراندا بەبەرچاوی هێزەکانی ڕژێم دەوریان دەگرن. لە ۲۱ مانگی شەشی ۱۹۸٤دا شەڕی کوردکوژی بەگەرمی لە گوندی قەراسنجی بناری چیای سەفین دەستپێدەکاتەوە… ئەم شەڕەی قەراسنج ڕووداوێکی پڕ لە تاوان و کارەساتە، کە کاک ئازاد زۆر بە ووردی لەدیدی خۆیەوە لەناو شەڕەکەوە بەجوانی گوزارشتی دەکات.

لەڕاستیدا نا بەرا بەریەکی گەورە لەنێوان ئەم دووبەرەی شەڕدا هەبوو، هێزەکانی سۆسیالیست و شیوعی ماندو و شەکەت بوون و کێشەی شوێنی حەسانەوە و کەمی تەقەمەنی و خۆراکیان هەبوو، هەرچی هێزەکانی یەکێتی بوون بەچەکی باش و تەقەمەنی زۆر و لەژێر چەتری ڕژێمدا بە ترومبێل و پیکاپ ئازادانە دەسو□□انەوە، هێزەکانیان

کۆکردەوە و لەماوەیەکی کەمدا دەوری ئەو هێزەکەی سۆسیالیست و شیوعیان بەتەواوی گرت… لەکاتی ئەم شەڕەدا بەڕێککەوت بەهۆی سەردانی خزمێکمان لە گوندی کۆڕێ بووم، وەکو شایەدحاڵێک لە جادەی کۆڕێ و حوجراندا هێزەکانی یەکێتیم لەسەر جادە بینی، لەنێویاندا بۆنمونە هێزێکی دەشتی کۆیەی یەکێتیم بینی ترومبێلەکانیان ڕاگرت و هاتنەخاوەر□و□ن، پاشان بەپەلە سواربوونەوە و ڕۆیشتن، لەنێویاندا فەرماندەی کەرت شمدیل و دووانی دیکەم ناسیەوە کە ناوەکانیانم لەیاد نەماوە. بەڕاستی دیمەنیکی ئازاربەخش بوو، کە دەمبینی کورد دژی کورد شەڕ دەکا و ڕژێمیش هاوکاری پاسیق د□کات و سەیردەکات. نامەوێ چیتر لەسەر ئەم بابەتە بڕۆم، چونکە پێویستە ئەم کارەساتە لە کتیبەکەی کاک ئازاد خۆیدا بخوێننەوە.

لە کۆتاییدا دەکرێ بپرسین ئەم شەڕی ناوخۆیە لەپای چی؟ دەکرێ خوێنەر جۆرێک لە وەڵامی ئەم پرسیارەی لەم کتێبەدا دەستکەوێت. بێگومان لە هەردوو بەرگی بیرەوەریەکاندا زانیاری زۆر هەن کە لەم ماوە کورتەی ژیانی پێشمەرگایەتی گەنجێکی خێرلەخۆنەدیودا هەن. بیرەوەریەکان گێڕانەوەیەکی چڕی ڕووداوەکانی نێوان ساڵانی ١٩٨٢ – ١٩٨٤ □□. گ□رانەوەکان سەدان پرسیار دروست دەکەن و جەرگبڕن و کارەسات ئامێزن، ڕووداوەکانی مێژووێکی گرنگ گوزارشت دەکرێن، بۆیە بەدڵنیاییوە ئەم کتێبە شایانی خوێندنەو□ یە.
دەستخۆشی لە کاک ئازاد کاکل دەکەم و هیوادارم کاک ئازاد بەرگەکانی دیکەی بیرەوەریەکانی وەکو ئەو دوو بەرگە بەهەمان هەناسە و بە زانیاری زیاترەوە بنووسێتەوە و بەچاپی بگەیەنێت، کە بێگومانم کۆمەڵی ڕاستی گرنگی مێژوویی لەخۆیان دەگرن.

شاخەوان شۆڕش
٣/١/٢٠٢١